

COVID-19: İKİ KURBAĞANIN KARAMSAR HİKAYESİ

Doğan Alpaslan Demir

GİRİŞ

Sadece ölkemizde değil tüm dünyada bilimin sefaletini izliyor, bilimsel yöntem ve duruşun ayaklar altına alındığı bir çağdan geçiyoruz. Nasıl mı?

- Korona aşısı için gönüllü olan iki tıp profesörü “Çin aşısının” Faz 3 çalışmalarının çift kör yapıldığını yok sayarak kendilerindeki antikor sonuçlarını sosyal medyada paylaşıyorlar. Oysa adı üzerinde, çift kör, kendisine aşı mı yoksa su (plasebo) mu yapıldığını bilmemeleri gerekiyor. Hadi diyelim ki biliyorlar; bu sonuçları sosyal medyada açıkladıkları zaman bunun adı bilim değil film oluyor.
- 18 Aralık 2020 tarihli (bugün) Resmî Gazete’de bir Yönetmelik yayınlanıyor. Sağlık bakanlığı, “Beşerî Tıbbi Ürünler Ruhsatlandırma Yönetmeliği’ne aşılar için ‘etkinlik, güvenilirlik ve kaliteyle ilgili kapsamlı veriler sağlanamasa da “acil kullanım onayı” hükmü eklemiş. Neden?
- Bilim bize pandeminin hızını kesmek, sağlık sistemi üzerindeki yükü hafifleterek can kayıplarını azaltmak ve aşıya kadar geçecek süre boyunca zaman kazanmak için en az 14 gün, tercihan 28 günlük katı bir kapanmanın gerekli olduğunu söylüyor. Aksi halde sadece COVID-19 sebebiyle değil, tıkanan sağlık sistemi nedeniyle pandemi dışındaki hastalıkların da ölüm oranları hızla artacaktır. Siyasi irade kapanma konusundaki kararın bilim kurulu tarafından verildiğini söylüyor. Doğru mu?
- Pandemi yönetiminin ilk bilimsel koşulu, hastalığa ait verilerin, istatistiklerin tüm toplumla paylaşılmasıdır. Verilerin toplumdan gizlenmesinin bilimsel kılıfı yoktur ve ölümlerin artmasındaki en önemli nedendir.

Yukarıda yazdıklarım sadece ilk aklıma gelen örnekler. Aşağıda okuyacağınız makale, günümüz bilimindeki sefaletin tarihsel, sosyal ve sınıfsal temellerine ışık tutma amacıyla yazılmıştır. İlginizi çektiyse buyurun...

Platon

PLATON

Bilginin güç olduğunu 2400 yıl önce Platon biliyordu; önermesi basit ve can alıcıydı:

“Ya filozlar kral olmalı ya da krallar filozof!”

Nedir, kralların karar yetkisini akıldan ve bilgiden değil tanrı(lar)dan ve/veya kozmik güçlerden aldığı kabul edilir. Bu nedenle Platon'un "filozof krallar" ütopyası, Giritli filozof Knossoslu Epimenides'in "Giritliler, her zaman yalancıdır." paradoksuna dönüşmüştür.

Krallar için filozofların ve bilim insanlarının ürettiği her şey yönetim aygıtının sıradan enstrümanlarıdır. Platon, öğrencisi Aristoteles'in ileride Makedonya Kralı olacak Büyük İskender'in hocası olacağını ve İskender'in M.Ö 4. yüzyılda bilinen dünyanın yarısını 10 yıldan kısa bir sürede fethedeceğini öngöremezdi. Biliyoruz ki İskender'in "başarısı" onun askeri dehasından daha çok, fethettiği ülkelerde kurduğu senkretik^[ii] yönetsel yapılara dayanmaktadır^[iii]. Ne diyelim; Platon'un Marks'ı okumamış olması büyük bir talihsizliktir! Ama tabii ya, diyalektik...

Makedonya Kralı İskender heykeli. Kaynak Vikipedi.

THOMAS S. KUHN

Tarih boyunca siyasal gücü elinde tutanlar bilginin gücünü Platon kadar iyi anlamışlar; bilgiyi ve bilgili olanı zapturapt altına alarak kullanmışlardır. Böylece tarihin ilk çağlarından itibaren filozoflar, hekimler, sanatçılar, bilginler yönetici sınıfın himayesinde yaşayabilmişler, yaşadıkları saraylar sadece onları değil, bilimlerini de kuşatmıştır. Bunun sonucu olarak, Thomas S. Kuhn'un anlatımıyla^[iii] hâkim sınıfların denetiminde bir paradigmanın gölgesinde gelişen bilim, yüzyıllar boyunca parlak isimlerin, büyük dehaların keşif ve icatlarına sırtını dayamıştır.

Thomas S. Kuhn- 1922-1996 Görsel kaynağı: Vikipedi.

ADORNO

2020 senesi, son 700 yılın en büyük üçüncü pandemisine tanıklık etmektedir. Tüm dünyanın gözleri viroloji, biyoloji, farmakoloji, mikrobiyoloji ve epidemiyoloji alanlarında çalışan bilim insanlarına çevrilmiş durumda. Nedir, günümüz bilim insanları artık kralların saraylarında yaşamaya muhtaç değilseler de bilimsel çalışmalarını sürdürebilmeleri için gereken finans küresel kapitalizme bağımlıdır. Sürdürülen bilimsel çalışmalar büyük ölçüde küresel sömürü sisteminin gölgesinde yürüse de tüm bilim insanlarının sömürü baronlarının eline baktığı söylenemez. Günümüzde Adorno'nun "Bilim itaatsiz insanlara ihtiyaç duyar" sözüne layık küçümsenmeyecek kadar çok sayıda bilim insanı bulunuyor. Kaldı ki küresel sömürü sisteminin yekpare bir çarktan ibaret olmaması, aralarında ciddi çıkar çatışmaları bulunan güç odaklarının birbirlerini sürekli denetleyen doğaları nedeniyle, kimi bağımsız bilim insanları bilime odaklı tezlerini ileri sürebilme, tartışabilme, yayımlayabilme olanağı, fırsatı buluyorlar.

AHMED-İ HANİ

Evet, buluyorlar, buluyorlar ama bilim hemen daima iki katmanın arasında sıkışmış halde varlığını sürdürebilmektedir. **Birinci katman**, toplumun bizzat kendisidir. Ulus devletlerinin ve küresel sömürü düzeninin ideolojik aygıtları, yani inançlar, hurafeler, televizyon dizileri, medya araçları ve hatta öğretim kurumları yolu ile beyinlerinin onda birini değil, binde birini bile kullanmaktan aciz, sorgulamayan, okumayan, sınıf atlama hayal ve umutlarıyla paraliz olmuş, haz peşinde koşan geniş bir orta sınıf^[iv] yaratmıştır. Ekonomik olarak temel ihtiyaçlarını karşılayabilen, az çok öğretim görmüş orta sınıf; asgari bir yaşam konforuna sınımsız bağlanmış, daha zengin olma umudu ile yoksulluğa sürüklenme korkuları arasında uyuşturulmuştur. Daha da geniş bir toplum kesimini oluşturan yoksullar ise orta sınıfa dahil olabilme umudundan vazgeçmeden hayatta kalma mücadelesi vermektedir. Bilim insanlarının çalışmalarının sonuçlarını iletmeleri gereken iki katmandan biri olan orta sınıf ve yoksul insanların toplamından oluşan halk yığınlarının büyük kısmı, bilimsel mesajları

alabilecek, anlayabilecek, tartışabilecek, yorumlayabilecek becerilerden çok uzaktırlar. Bütün bu yazdıklarımı 17. yüzyılda yaşamış edebiyatçı, şair, astronom ve tarihçi olan Ahmed-i Hani^M birkaç dize ile anlatmıştır:

“Öğrencinin öğrenmekte, yetişmekte gözü yoksa

Bilgenin dağarcığındaki bilgiler ne yapsın?

Hâni'nin şiirleri birer incidir, birer uyarıdır ama

Memlekette okuyucu yoksa, şairler ne yapsın?”

Ahmed-i Hani'nin Süleymaniye'deki heykeli- Görsel kaynağı: Wikipedi.

Bilimin arasına sıkıştığı **ikinci katman**, tüm dünya nimetlerinin ve kaynaklarının %90'ından fazlasına sahip olan zenginlerden oluşmaktadır. Zengin sınıfa dahil insanların sayılarının az olması onlar için bir tehdit ve zayıflık oluşturmaz çünkü hemen tüm yönetim aygıtlarını ellerinde toplamışlardır. Bilimin ortaya koyduğu tüm tezler bu yönetim aygıtının süzgeçlerinden geçer ve gerektiği kadarı kullanılır, kalanı “literatür bilgisi” olarak kalır.

İKİ KURBAĞANIN KARAMSAR HİKAYESİ

Yazımı bir hikayecik anlatarak bitireceğim. İki kurbağanın çiftlikte içi süt dolu bir kovaya düştüğu hikâye malumunuzdur. Kurbağalardan biri “buradan kurtulmanın imkânı yok” diyerek çırpınmaktan vazgeçip kendini bırakır ve ölür. Diğeri yani azimli olan kurbağa çırpınmaya devam eder. Saatler boyu çırpınır. Sonunda sütün içinde bir tereyağı topağı oluşur ve üstüne çıkar, zıplayıp süt kovanından çıkıp gider. Geleceğe umutla bakmanın, inatla çabalamanın yüceltildiği, hayatta umutsuzluğa yer olmadığı, en zor koşullarda bile mücadele etmekten vazgeçmemeyi öğreten, muhtemelen herkesin ilkokul çağlarında öğrendiği bir klasiktir bu hikâye. Bu hikâyenin sonuç bölümünü yeniden yazdım^[vi]:

İkinci kurbağa tereyağı topağının üzerine çıkıp kovanın dışına atlamaya hazırlanıyordur. O sırada çiftçi kovanın başına gelir, kendini salıp ölen kurbağayı fırlatıp atar; yağ topağının üzerindeki kurbağayı ise bir diğer süt kovanının içine atar, çırpınıp yeniden tereyağı topağı oluştursun diye.

DİPNOTLAR

[i] Senkretizm: Birbirinden ayrı düşünce, inanış veya öğretileri kaynaştırmaya çalışan felsefe sistemi olarak tanımlanmıştır.

[ii] Lampsakoslu Anaksimenes'in de İskender'in hocalarından biri olduğu ve ona seferlerinde eşlik ettiği sanılmaktadır.

[iii] Thomas S. Kuhn, Bilimsel Devrimlerin Yapısı; Alan Yayıncılık, Çeviri Nilüfer Kuyaş, 1991.

[iv] Marksist literatürün küçük burjuvazi, burjuvazi ve proletarya kavramlarını kullanmaktan kaçındım. Bu kavramların günümüz koşullarında ciddi bir güncellemeye gereksinim duyduğu kanısındayım ama bu tartışmanın yeri bu yazı değil.

[v] Ahmed-i Hani (Kürtçe Ehmedê Xanî) hakkında yazdığım makaleyi okumak isterseniz tıklayın: <https://doganalpdemir.com/2017/11/03/ahmed-i-hani-siirli-cuma/>

[vi] İki kurbağanın hikayesine yaptığım eklemenin kaynağını hatırlamıyorum. 25 yıl kadar önce yazdığım bir yazıda kullandığımı biliyorum. Ama bu anekdotu kendim mi yazdım yoksa bir yerde mi okudum, dinledim bilmiyorum. Bir yazar tarafından kullanılmış ve yayımlanmışsa memnuniyetle güncelleyebilirim.

Bu yazı 18 Aralık 2020 tarihinde <https://doganalpdemir.com/2020/12/18/covid-19-iki-kurbaganin-karamsar-hikayesi/> internet sitesinde yayımlanmıştır.

Kapak görseli: Atina Sanat Okulu- Kaynak: janeb13 tarafından Pixabay'a yüklendi